

Biblioteksplan 2023-2026

Antagen av kommunfullmäktige den 8 juni 2023

Dokumenttyp: Plan
Diarienummer: KS 2023/211
Giltighetstid: 2023-2026
Dokumentansvarig: Verksamhetsansvarig för Biblioteken

Biblioteksplan för Ragunda kommun 2023 - 2026

Inledning.....	2
Styrdokument	2
Demografiska förutsättningar	3
Biblioteksverksamhetens uppbyggnad och organisation.....	3
Skolbiblioteksverksamhet	4
Vision för biblioteken i Ragunda kommun	5
Prioriteringsområden	6
Litteratur och läsupplevelser – genom hela livet.....	6
Biblioteken i Ragunda kommun verkar för litteratur och läsupplevelser - genom hela livet genom:.....	6
Informationskompetens och digital delaktighet.....	7
Biblioteken i Ragunda kommun verkar för informationskompetens och digital delaktighet genom:.....	8
Mötesplats: kultur och demokrati.....	8
Biblioteken i Ragunda kommun är en mötesplats för kultur och demokrati genom:.....	9
Uppföljning	10

Inledning

Det här är Ragunda kommuns biblioteksplan för åren 2023 – 2026.

Enligt bibliotekslagens (SFS 2013:801) 17 § ska kommuner och regioner anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet. I den här planen beskrivs biblioteken i Ragunda kommuns riktning och prioriteringar för åren 2023 - 2026. Biblioteksplanen kompletteras av en mer detaljerad verksamhetsplan.

Styrdokument

Den kommunala biblioteksverksamheten regleras i Bibliotekslagen (SFS 2013:801). I lagen slås fast att varje kommun ska ha folkbibliotek. De ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov.

”Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.” (2 §)

Folkbiblioteken ska också verka för att databaserad information görs tillgänglig för alla medborgare, och att kunskapen ökas om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.

Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning. Biblioteken ska prioritera personer med funktionsnedsättning, personer med annat modersmål än svenska och nationella minoriteter.

Enligt skollagen (SFS 2010:800) skall det inom grundskolan och gymnasieskolan finnas tillgång till skolbibliotek. Det ska vara en gemensam och ordnad resurs för att stimulera elevernas intresse för läsning och litteratur, och för att tillgodose behovet av medier och information för den pedagogiska verksamheten. Enligt Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet – Lgr 22, är det rektors ansvar att alla elever har tillgång till och förutsättningar att använda skolbibliotek, samt att skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens.

Andra vägledande dokument:

- Bibliotekens internationella manifest, Unesco och svensk biblioteksforening.
- FN:s barnkonvention
- Agenda 2030
- Regional biblioteksplan för Jämtland Härjedalen

Demografiska förutsättningar

Ragunda kommun är befolkningsmässigt sett Sveriges 17:e minsta kommun med ca 5200 invånare, och till landarealen sett Sveriges 34:e största. Här bor ca 2 invånare per kvadratkilometer och invånarna bor utspridda över hela kommunen, 54 % på landsbygden och 46 % i någon av kommunens tre tätorter.

Medelåldern är högre än i riket och invånarantalet följer sedan 1970-talet en nedåtgående trend med negativt födelsenetto. Befolkningen är åldrande med lägre andel unga än i övriga länet och riket. Läsåret 2022/2023 finns ca 570 elever i grundskolan och ca 280 barn inskrivna i förskolan. Årligen föds runt 50 barn i kommunen.

Utbildningsnivån är lägre än i riket, ca 22 % i åldrarna 25 - 64 år har eftergymnasial utbildning jämfört med ca 45 % i Sverige i snitt år 2021.

I Ragunda kommun bedrivs renskötsel av flera samebyar. Delar av kommunens skogs- och myrmark utgör vinterbete för rennäringen.

Biblioteksverksamhetens uppbyggnad och organisation

Den kommunala biblioteksverksamheten i Ragunda kommun består av tre bibliotek: Hammarstrands bibliotek är beläget i Anders-Olofskolans lokaler, Stuguns bibliotek i Hansåkerskolans lokaler och Bispgårdens bibliotek i Bispgårdens tekniska colleges lokaler. Biblioteken fungerar också som medborgarkontor. På Affär'n i Borgvattnet finns en utlåningsstation med en deposition från Stuguns bibliotek som byts ut säsongvis.

Biblioteket i Hammarstrand har öppet 19 timmar/vecka, i Bispgården 9 timmar/vecka och Stugun 16 timmar/vecka. På biblioteken i Ragunda kommun finns 4 tjänster fördelat på 100 % bibliotekarie med verksamhetsansvar och 100% barnbibliotekarie, samt 175 % biblioteksassistenter.

Organisatoriskt hör biblioteksverksamheten till utvecklingsenheten som ligger under kommunledningsavdelningen. Här finns även näringsliv, landsbygdsutveckling, turism, fritid, kultur, folkhälsa samt infrastruktur.

Biblioteken i Ragunda kommun deltar i och driver ett antal olika projekt som ger oss möjlighet att fokusera på olika användargrupper över tid. Projektmedel som Kulturrådets Stärkta bibliotek ska användas strategiskt för att långsiktigt stärka alla de samverkansytor som krävs för att uppfylla våra uppdrag. Att driva projekt tar tid, men det är värdefullt att kunna testa nya arbetsformer, och vi kan se att efterfrågan på bibliotekens verksamhet ökar som ett direkt resultat av våra projektaktiviteter.

Skolbiblioteksverksamhet

I Ragunda kommun bedrivs i dagsläget ingen formaliserad skolbiblioteksverksamhet. Folkbiblioteket bistår skolan i mån av tid och möjlighet, men det saknas resurser. Biblioteken i Ragunda kommun verkar för att få till ett avtal för skolbiblioteksverksamhet mellan folkbiblioteket och skolorganisationen, samt en skolbibliotekarietjänst. I Ragunda kommun har vi ett fördelaktigt läge eftersom två av tre bibliotek ligger i grundskolans lokaler och samtliga bibliotek redan har ett bestånd som lämpar sig för skolbibliotek. Det som saknas är de personella resurserna som kan arbeta strukturerat som en del i den pedagogiska verksamheten. Även om en skolbibliotekarie är en del av den pedagogiska verksamheten bör den organisatoriskt tillhöra folkbiblioteket. Studier visar att elevers studieresultat hänger samman med tillgången till skolbibliotek med utbildade skolbibliotekarier.

Vision för biblioteken i Ragunda kommun

Biblioteken i Ragunda kommun ska vara alla kommuninvånarens gemensamma vardagsrum, kulturarena och kunskapscentrum.

Det viktigaste redskapet för att uppnå visionen är kompetent personal med stort inflytande över den egna verksamheten. Dessutom krävs goda resurser för ett aktuellt mediebestånd samt förutsättningar för öppna, tillgängliga och ändamålsenliga lokaler – men också uppsökande verksamhet och närvaro där kommuninvånarna är.

Biblioteken kan i en kris vara en verksamhet som upprätthåller och säkerställer en samhällsfunktion som är nödvändig för medborgarnas grundläggande behov. Därutöver har biblioteket en viktig roll att stärka människors kunskap om informationspåverkan och hemberedskap.

Samverkan kommunalt och regionalt är av största vikt för att uppnå visionen.

I dagsläget är det inte möjligt att i befintliga lokaler arrangera publik programverksamhet på biblioteket i Hammarstrand, vilket utgör ett hinder för att uppnå visionen. På sikt verkar biblioteken i Ragunda kommun för ett kulturhus i Hammarstrand, där kommunala kulturverksamheter och föreningsliv i synergi kan bidra till den kulturella och samhälleliga utvecklingen och hållbarheten.

Prioriteringsområden

Nedan beskrivs tre prioriteringsområden för biblioteken i Ragunda kommun. Prioriteringsområdena har stöd i bibliotekslagen och syftar till att uppnå visionen för biblioteken i Ragunda kommun, för att bidra till den kommunala hållbarheten och utvecklingen. Under varje områdesbeskrivning listas prioriteringar som görs idag och som behöver göras under planperioden.

Prioriterade grupper som biblioteket enligt bibliotekslagen ska ägna särskild uppmärksamhet är barn och unga, personer med funktionsnedsättning, de nationella minoriteterna och personer med annat modersmål än svenska.

Litteratur och läsupplevelser – genom hela livet

Språket och läsförmågan är ett fundament i vårt samhälle och en förutsättning för allt lärande. Att satsa på barns språk- och läsutveckling är en investering för hela samhället som ger effekter på skolresultat, arbetsliv, ekonomi och hälsa. Biblioteken i Ragunda kommun driver flera satsningar för att stötta barns språkutveckling, i egen regi och tillsammans med andra kommunala och regionala aktörer. Biblioteket bistår också kommunens skolor i arbetet med läs- och språkutveckling genom exempelvis bokprat för skolklasser.

Grunden till läsförståelse är läslust. Biblioteken i Ragunda kommun arbetar med att väcka och bibehålla läslust genom hela livet, exempelvis genom bokcirklar och författarbesök. Avgörande för det arbetet är ett aktuellt och uppdaterat mediabestånd med böcker i olika format; i tryckt form, som ljudböcker, e-böcker och som talböcker, taktila böcker, lättläst, punktskrift och stor stil. I vår kommun talas det många olika språk, inklusive de nationella minoritetsspråken, något som också ska speglas i vårt bestånd.

Det är bibliotekspersonalen som gemensamt avgör vilket material som tillhandahålls genom inköp, fjärrlån och strömmande tjänster. Utbudet ska präglas av kvalitet och allsidighet, med användarnas behov i fokus och respekt för svensk lagstiftning. Bibliotekens urvalsprinciper vilar på bibliotekslagens skrivningar om fri åsiktsbildning, och ska vara fria från partipolitiska, religiösa och ideologiska hänsyn. Folkbiblioteket har inget bevarandeuppdrag.

Biblioteken i Ragunda kommun verkar för litteratur och läsupplevelser - genom hela livet genom:

- **Bokstart & 3-årsbok:** I samverkan med BVC delas bokgåvor ut under barnets första halvår samt i samband med 3-årskontrollen.
- **Förskolesatsningen:** Förskolesatsningen pågår som projekt med finansiering av Kulturrådet 2021-2023 och ska sedan övergå till ordinarie verksamhet. Satsningen innebär bland annat kapprumsbibliotek på

samtliga förskoleavdelningar i kommunen, sagoväskor och temaväskor för förskolan, programverksamhet för barnfamiljer på biblioteken och fortbildning för biblioteks- och förskolepersonal. Syftet är att öka läsningen för och med barn i förskoleåldern, hemma och på förskolan.

- **Språktåget:** Språktåget är ett material och ett samarbete mellan bibliotek, förskola, BVC, logopedi m.fl. för att främja barns språkutveckling och särskilt stötta barn med språksvårigheter.
- **Läsfrämjande insatser riktade mot skolan:** Folkbiblioteket erbjuder bokprat för skolklasser i mån av tid, samt är lärare behjälpliga vid olika lässatsningar.
- **Bokcirklar för vuxna:** Biblioteken tillhandahåller färdiga bokcirkelväskor och är behjälpliga vid uppstart av nya bokcirklar.
- **Författarbesök:** Biblioteken erbjuder regelbundet författarbesök både för skolklasser och vuxna, ofta med stöd av Region Jämtland Härjedalen.
- **Tillgängliga medier:** Tillgängliga medier såsom lättlästa böcker, böcker med stor stil, taktila böcker, böcker med TAKK (tecken som alternativ och kompletterande kommunikation) och talböcker tillhandhålls av alla bibliotek i Ragunda kommun.
- **Böcker på mångspråk och minoritetsspråk:** Biblioteken tillhandahåller böcker och medier på de vanligaste språken i Ragunda kommun samt på de nationella minoritetsspråken: finska, jiddisch, meänkieli, romska och samiska.
- **Läsombud och högläsning:** Under planperioden ska biblioteken i Ragunda kommun samordna och stötta de insatser för högläsning på äldreboenden och särskilda boenden som görs av olika aktörer.
- **Samarbete med Bräcke om boktransporter:** Ett projekt med medel från Stärkta bibliotek, där våra kommuner samarbetar kring transporter av våra medier, då vi redan har samarbete i vår gemensamma katalog och ser att det går att utöka detta ännu mer.

Viktiga samarbetspartners: BVC, förskolepersonal och –rektorer, lärare och rektorer i skolan, specialpedagog, språk-, läs- och skrivutvecklare, öppna förskolan/familjecentralen, studieförbund, omsorgspersonal, Biblioteken i Bräcke kommun, Biblioteksutveckling Region Jämtland Härjedalen, Myndigheten för tillgängliga medier (MTM), Internationella biblioteket.

Informationskompetens och digital delaktighet

Samhällets snabba digitalisering innebär både möjligheter och svårigheter för invånarna att delta i samhällslivet och det demokratiska arbetet. Det handlar bland annat om att kunna söka och värdera information och förstå hur digitalt innehåll

skapas. När allt fler myndigheter och tjänster saknar fysisk representation i lokalsamhället ökar trycket på biblioteket att bistå kommuninvånarna med stöd och hjälp i digitala frågor. Biblioteken har en mycket viktig roll i att överbygga klyftor och minska det digitala utanförskapet. Biblioteket har också en viktig funktion i att visa på den digitala teknikens möjligheter och erbjuda kommuninvånarna ny teknik.

På biblioteken i Ragunda kommun finns fritt trådlöst nätverk, besöksdatorer och möjligheter till kopiering, skanning och utskrift. Biblioteket tillhandahåller också databaser och digitala tjänster för att stötta kommuninvånarna i deras livslånga lärande.

Biblioteken i Ragunda kommun verkar för informationskompetens och digital delaktighet genom:

- **Digitala hjälpen:** En möjlighet för medborgare att komma i gång med till exempel mobilanvändande och olika webbtjänster
- **Digitala temaveckor:** Uppmärksamma de nationella kampanjerna All digital week och E-medborgarveckan
- **Digital teknik:** Biblioteken erbjuder digital teknik som läsplattor, 3D-skrivare, VR-glasögon och programmering av robotar.
- **Digitala tjänster:** Biblioteken erbjuder bl.a. Biblio, Cineasterna, PressReader, Bläddra, Trafiko, Arkiv Digital, Global Grant och Alex författarlexikon.

Viktiga samarbetspartners: Kommunens it-avdelning, Biblioteksutveckling Region Jämtland Härjedalen.

Mötesplats: kultur och demokrati

Biblioteken i Ragunda kommun är kommunens viktigaste kulturarena och ska vara ett öppet, tryggt och tillgängligt rum för kulturupplevelser, där medborgarna kan ta del av kultur och själva medverka, bland annat genom programverksamhet i samverkan med andra aktörer. Biblioteken är mötesplatser, arenor för bildning, demokratiska möten och samhällsdebatt. En del av kommunens föreningar och studieförbund använder bibliotekens lokaler för möten och aktiviteter.

Biblioteken har som institution en särställning i det offentliga rummet. Biblioteken är öppna för alla, välkomnande och tillåtande. På biblioteken får man vistas utan att ha något särskilt ärende, utan kostnad och utan motprestation.

Biblioteken i Ragunda kommun är en mötesplats för kultur och demokrati genom:

- **Programverksamhet och arrangemang:** Biblioteken arrangerar regelbundet programverksamhet och arrangemang för alla åldrar, ofta i samverkan med andra aktörer.
- **Lokaler för utbildning, bildning och kultur:** Biblioteken erbjuder lokaler för självstudier, studiecirklar, utställningar med mera.
- **Stötta studenter:** Biblioteken bistår högskolestudenter med kurslitteratur genom eget bestånd och fjärrlån från andra bibliotek.
- **Samarbete:** med studieförbund och föreningsliv, andra kommunala verksamheter, till exempel skola och öppen förskola.
- **Medborgarkontor:** Biblioteken fungerar som en förlängning av kommunens kundcenter där medborgare kan få hjälp med vissa kommunala ärenden.

Viktiga samarbetspartners: Studieförbund, andra kommunala verksamheter, Biblioteksutveckling Region Jämtland Härjedalen, föreningsliv.

Uppföljning

Biblioteksplanen gäller till och med utgången av år 2026. Biblioteksplanen är ett levande dokument för biblioteken i Ragunda kommun och anger riktning och mål för biblioteksverksamheten. Biblioteksplanen kompletteras med årliga, mer detaljerade verksamhetsplaner.